

порядку. Він сформувався під впливом кейнсіанської економічної теорії, а свій подальший і найбільш динамічний розвиток отримав під впливом неоліберальної концепції або, так званого, «глобального монетаризму».

Зараз із впевненістю можна говорити, що неоліберальна модель зазнала нещівного краху. Неолібералізм сприяв створенню своєрідної «економіки казино», яка означала відрив фінансового сектору від сектору реальної економіки [2, С. 134]. Крім того, як відзначає Гжегож Колодко, існуюча сьогодні система міжнародних інститутів сприяє швидше глобальному хаосу, ніж глобальному порядку [2, С. 136].

Таким чином визріває необхідність переформатування міжнародних інститутів, в тому числі і фінансових, для скоординування в світовому масштабі фінансової політики та створення нового світового фінансового порядку. Фінансова криза в даному разі виступає своєрідним каталізатором цих перетворень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Додонов В. Ю. *Последний кризис существующей конфигурации глобальной финансовой системы: монография.* – Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2014. – 232 с.

2. Колодко Гжегож В. *Глобализация, трансформация, кризис – что дальше?* / Г. В. Колодко – М.: Магистр, 2015. – 176 с.

НАТАЛЯ КОМАР

ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ПІДПИСАННЯ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОЇ УГОДИ З ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ

В умовах глобалізації світової економіки формування регіональних інтеграційних угруповань та перехід до нових форм співробітництва є закономірним наслідком динаміки міждержавних відносин, коли стираються кордони ведення міжнародного бізнесу та підсилюється економічна взаємозалежність країн. Регіональна економічна інтеграція використовується країнами як спосіб пом'якшення (або навіть усунення) частини суперечностей всередині національних економік та реалізації спільних економічних й політичних інтересів для того щоб зміцнювати свої конкурентні переваги на світових ринках й зайняти гідне місце в системі світового господарства.

На сьогоднішній день практично всі країни світу беруть участь у тому чи іншому інтеграційному об'єднанні: деякі з них існують лише формально; інші інтеграційні блоки, які раніше розпалися реанімовуються; створюються нові інтеграційні об'єднання; розширюється склад вже існуючих. Глобалізація надала інтеграційним процесам загальносвітового характеру. Це обумовлено насамперед тим, що інтеграційні блоки є більш конкурентоспроможними,

оскільки послідовний розвиток форм міжнародної економічної інтеграції забезпечує найбільш повне та найраціональніше використання економічного потенціалу країн-учасниць й підвищення темпів їх розвитку.

Через інтеграційні процеси, що відбувалися в 1980-х роках, в Європі та Азії, питання щодо створення зони вільної торгівлі в Північній Америці (НАФТА) стало актуальним. Політична дискусія навколо угоди мала розбіжності між прихильниками, які стверджували, що угода допоможе створити тисячі робочих місць, знизити нерівність у доходах в регіоні. До того ж прихильники відкритої та побудованої на правилах торгівлі підтримували подальше поглиблення економічних відносин США з Канадою й Мексикою, оскільки вони вважали, що це сприятиме як просуванню загальній торгівлі зі спільними цінностями, так і економічному зростанню. Експерти в галузі торговельної політики й економісти дають кредит довіри НАФТА та іншим угодам про вільну торгівлю, оскільки останні, на їхню думку, допоможуть підвищити економічні зв'язки між країнами, створити більш ефективні виробничі процеси, підвищити доступність до споживчих товарів за нижчими цінами, а також підвищити рівень життя та умови праці.

В той же час як опоненти вважали, що зона вільної торгівлі у Північній Америці призведе до величезних втрат робочих місць у США, оскільки фірми перемістять своє виробництво в Мексику через низькі витрати; зниження заробітної плати в США та в недостатній мірі покращить стандарти праці й умови навколишнього середовища за кордоном.

До початку створення та подальшого функціонування Північноамериканської зони вільної торгівлі у вересні 1988 року після тривалих переговорів було підписано американсько-канадську угоду про вільну торгівлю (CUSFTA), яка була прийнята парламентом у грудні 1988 року та набула чинності 1 січня 1989 року.

З середини 1980-х років до 1990 року уряд Мексики, до початку переговорів щодо створення НАФТА, прийняв односторонні заходи в напрямку лібералізації протекціоністської торгової й інвестиційної політик. Боргова криза та її негативний вплив на економічний розвиток Мексики, низький рівень внутрішніх заощаджень та знецінення національної валюти песо вимагали від мексиканського уряду впровадити економічні реформи в напрямку відкриття ринку та підвищити імпорту товарів й капіталу з метою заохочення більшої конкуренції на мексиканському ринку. Перші кроки Мексики у лібералізації своєї закритої економіки були зосереджені на реформуванні політики імпортозаміщення. Подальші реформи були зроблені у 1986 році, коли Мексика стала членом Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ). При вступі до ГАТТ уряд Мексики погодився знизити максимальну тарифну ставку до 50%. Так, середньозважена тарифна ставка Мексики знизилась з 25% у 1985 році до близько 19% у 1989 році. З 1986 року уряд Мексики знизив торговельні та інвестиційні обмеження, однак решта торгових бар'єрів для експорту США залишилися високими до переговорів НАФТА.

Для Сполучених Штатів Америки, НАФТА не лише надавала можливість диверсифікувати зростаючий ринок експорту на південь, але й представляла

собою політичну можливість, для обох країн – США та Мексики, працювати разом у вирішенні конфліктних ситуацій у двосторонніх відносинах. Американські компанії, завдяки функціонуванню ЗВТ США із Мексикою, могли б розширити свій експорт на мексиканський ринок із майже 100 млн. населенням. До того ж уряд США визнавав, що імпорт з Мексики міг бути вищим, ніж імпорт із азійських країн. Крім торгових та інвестиційних можливостей, НАФТА могла бути інструментом для підтримки зростання політичного плюралізму та поглиблення демократичних процесів в Мексиці. У той час, коли НАФТА була реалізована, ЗВТ між США та Канадою вже мала свій вплив та тарифи США на більшість мексиканських товарів були знижені.

Так, попри всі політичні дебати, Угода про створення Північноамериканської асоціації вільної торгівлі (НАФТА) була підписана президентом США Дж. Бушем 17 грудня 1992 р. та схвалена Конгресом США 20 листопада 1993 р. Документ щодо реалізації НАФТА був підписаний президентом Вільямом Дж. Клінтоном 8 грудня 1993 р., який набрав чинності 1 січня 1994 р.

Основними завданнями Угоди про вільну торгівлю в Північній Америці були, а саме:

- стимулювання торгівлі та інвестицій;
- підвищення рівня зайнятості та покращення умов праці й рівня життя;
- управління торгових відносин та суперечок;
- посилення та забезпечення дотримання трудових й екологічних законів, нормативних актів;
- співпраця в рамках регіональних та багатосторонніх торгових форумах.

Загальний економічний ефект від створення НАФТА для країн-членів важко виміряти, оскільки на торгівельні та інвестиційні тенденції впливають численні інші економічні змінні, такі як: економічне зростання, інфляція, коливання валютних курсів тощо.

Вцілому можна зазначити, НАФТА внесла позитивний внесок у зростання виробництва й зайнятості в Північній Америці за останні п'ятнадцять років. Можна твердо сказати, що зона вільної торгівлі в регіоні, як і будь-яка подібна регіональна торгівельна угода, дає імпульс до національного зростання. В процесі функціонування НАФТА економіки США та Канади продемонстрували зростання середньорічних темпів відповідно 3,0% та 3,1%.

В той же час, реальне зростання ВВП в Мексиці становило в середньому лише 2,9% річних з 1994 року – значно нижче свого потенціалу та значно нижче щоб протистояти істотним економічним й соціальним проблемам мексиканського суспільства. Частина проблем в Мексиці виникла через глибоку рецесію, яку країна пережила незабаром після того, як НАФТА вступила в силу. В той же час відкритий доступ Мексики до американського ринку позитивно вплинув на відносно швидке її відновлення. Повільні демократичні процеси в Мексиці обмежили можливість повною мірою скористатися перевагами НАФТА, а мексиканська промисловість порівняно з іноземними фірмами, особливо з Китаю, була неконкурентоспроможною.

НАФТА також сприяла суттєвому зростанню торгівлі між трьома країнами. Положення щодо відкриття ринку, які були зазначені в НАФТА, були

спрямовані на поступове зняття всіх тарифних та більшість нетарифних бар'єрів на товари, які вироблялися та продавалися в Північній Америці протягом 15 років після того, як угода вступила в силу. У 1993 році торгівля в Північній Америці становила близько 290 млрд. дол. США, а до 2012 року ця цифра зросла до більш ніж 1,1 трлн. дол. США – майже в чотири рази. За той же період, економіка в Північній Америці зросла більше ніж в два рази – ВВП збільшився з 8 трлн. дол. США у 1993 році до 19 трлн. дол. США у 2012 році.

Протягом 1990-х років загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІ) в усі країни НАФТА швидко зріс. На даний час у Мексиці ПІ приблизно в 6 разів більше, ніж в 1992 році. ПІ зі США займають значну частку в Мексиці й Канаді. У 2012 році американські та мексиканські інвестиції в Канаду зросли в три рази. Що стосується ПІ в США в рамках НАФТА, то вони є незначними. У 2006 році менше 10% ПІ в США припадало на Канаду та Мексику, в той же час як більше 60% ПІ в США – на ЄС-15.

З моменту вступу в силу НАФТА зайнятість у всіх трьох країнах зросла: зайнятість в США зросла з 120 млн. у 1993 році до 145 млн. в 2012 році, в Канаді – з 12,8 млн. до 17,2 млн., в Мексиці – з 31,3 млн. до 43,8 млн.

Насправді, НАФТА не призвела до величезних втрат робочих місць, про що боялися опоненти та великих економічних вигод, про які передбачали прихильники. Чистий загальний ефект НАФТА на економіку США був відносно незначним, в першу чергу, тому що торгівля з Канадою та Мексикою становить невеликий відсоток від ВВП США. Тим не менш, це призвело до більш відкритої торгівлі та інвестування між країнами-членами даного інтеграційного об'єднання.

ВІТАЛІЙ КРИВОУС

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ТНК В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ

Світова система соціальних послуг в умовах глобалізації зазнає суттєвих трансформацій, які знаходять своє матеріальне втілення на рівні рушійних сил: зростанні відкритості національних суспільств, розвитку соціальної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури, диверсифікації соціальних запитів суспільства в частині соціалізації світової економіки, інтернаціоналізації виробництва, превалюванні третинного сектору економіки. Другим аспектом трансформаційних змін виступає векторна спрямованість соціальних потреб, яка знайшла своє відображення в освіті, охороні здоров'я, захисті навколишнього середовища та прав людини. Відповіддю на такий дизайн трансформацій стає більш креативний механізм реалізації цих запитів: диверсифікація соціальних послуг та суб'єктів їх надання, осучаснення інтернаціонального рівня послуг, міжнародна стандартизація якості соціальних послуг, формування у стратифікаційній структурі світового населення групи соціальних утриманців.